

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

Галина ШЕВЦОВА

ГЕНЕЗА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЕВ'ЯНОЇ ЦЕРКВИ: СВІТОВИЙ КОНТЕКСТ І УНІКАЛЬНІСТЬ

Монографія

ВИДАВЕЦЬ ОЛЕКСАНДР САВЧУК
ХАРКІВ-КИЇВ
2019

УДК 72.03
Ш 37

*Затверджено на засіданні вченої ради
Київського національного університету будівництва і архітектури,
протокол № 18 від 26 червня 2013 року*

*Серія: Наукові дослідження
кафедри «Основ архітектури і архітектурного проектування»
Київського національного університету будівництва і архітектури*

Наукові рецензенти:

*Бевз М. В., доктор архітектури, професор
Мойсеєнко З. В., доктор архітектури, професор
Сакураї Тошію, доктор архітектури, професор
Шулик В. В., доктор архітектури, професор*

Шевцова Г. В.

Ш 37 Генеза української дерев'яної церкви: світовий контекст і унікальність : монографія / Галина Шевцова. — Харків-Київ : Видавець Олександр Савчук, 2019. — 276 с. : [64 іл., 50 табл.].

ISBN 978-617-7538-19-5

Монографію присвячено дослідженню проблеми генези національного феномену архітектури української дерев'яної церкви, що розглядається в загальному контексті розвитку сакральної архітектури світу. Основною засадою видання є аналіз базових архітектурно-генетичних характеристик української дерев'яної церкви, проведений із застосуванням перодових японських та авторських методик дослідження генези дерев'яних храмів. Результати роботи науково обґрунтовують автентичність, самотутність і виключне загальнокультурне значення національного феномену української дерев'яної церкви.

УДК 72.03

ISBN 978-617-7538-19-5

© Шевцова Г. В., 2019
© Видавець Олександр Савчук,
макет, 2019

ЗМІСТ

<i>Микола Дьомін. ПЕРЕДМОВА</i>	5
ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ З ПИТАННЯ ГЕНЕЗИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЕВ'ЯНОЇ ЦЕРКВИ	15
1.1. Українська дерев'яна церква в контексті часових змін акцентів наукового інтересу	15
1.2. Основні гіпотези генези української дерев'яної церкви: критичний аналіз	17
1.3. Українська дерев'яна церква як цілісний загальнокультурний феномен з рисами національної самобутності	29
Висновки	36
РОЗДІЛ 2. ОСНОВИ МЕТОДОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНЕЗИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЕВ'ЯНОЇ ЦЕРКВИ	37
2.1. Проблеми методології дослідження генези пам'яток дерев'яної архітектури: вітчизняний і світовий досвід	37
2.2. Археологічні джерела інформації як обґрунтування необхідності нових підходів до проблеми генези української дерев'яної церкви	41
2.2.1. Світовий досвід становлення дерев'яного будівництва	41
2.2.2. Дерев'яне зодчество України у світлі іноземних аналогів	57
2.3. Методи дослідження генези української дерев'яної церкви	66
Висновки	77
РОЗДІЛ 3. ВИТОКИ І ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЕВ'ЯНОЇ ЦЕРКВИ	80
3.1. Загальні тенденції розвитку конструктивних систем дерев'яного будівництва: кліматично-сейсмологічні критерії	80
3.2. Архаїчне народне будівництво України: основні архітектурні форми і просторові конструкції	98
3.3. Функціональні процеси сакралізації об'єктів дерев'яного зодчества	106
Висновки	123
РОЗДІЛ 4. УКРАЇНСЬКА ДЕРЕВ'ЯНА ЦЕРКВА: АРХІТЕКТУРНО-ГЕНЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ	125
4.1. Основні архітектурно-генетичні характеристики української дерев'яної церкви	125
4.1.1. Просторово-конструктивна форма української дерев'яної церкви: архітектурні прототипи, час і шлях формування	125
4.1.2. Просторова композиція української дерев'яної церкви: основні типи	159

4.1.3. Пропорції і деталі архітектури української дерев'яної церкви: регіональні і часові нюанси	164
4.1.4. Українські дерев'яні церкви місцевих шкіл народного зодчества (XVII-XVIII ст.) у світлі результатів архітектурно-генетичного аналізу.....	164
4.2. Основні етапи формотворення архітектури української дерев'яної церкви.....	169
4.3. Вплив дерев'яного культового будівництва України на муровані церкви XIV-XVII ст.	170
4.4. Науковий підхід до реконструкції форми та проектування українських дерев'яних церков у національних традиціях.....	174
Висновки	178
РОЗДІЛ 5. УКРАЇНЬСЬКА ДЕРЕВ'ЯНА ЦЕРКВА	
В КОНТЕКСТІ ТРАДИЦІЙ САКРАЛЬНОЇ АРХІТЕКТУРИ СВІТУ	184
5.1. Закономірності розвитку сакральної архітектури світу.....	184
5.1.1. Архетипові формотворчі моделі храмів на Сході і Заході.....	184
5.1.2. Архітектура політеїзму і монотеїзму: проблеми спадковості традицій.....	191
5.2. Місце української дерев'яної церкви в процесі розвитку сакральної архітектури світу	201
5.2.1. Українська дерев'яна церква: анімістичні і християнські, східні і західні характеристики	201
5.2.2. Унікальний аспект і загальносвітове значення української дерев'яної церкви.....	145
Висновки	223
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	227
SUMMARY	231
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	244
СЛОВНИК ТЕРМІНІВ.....	258
ДОДАТОК А	
Зведена інформація з досліджених архаїчних муровано-дерев'яних церков України.....	263
ПРО АВТОРА / ABOUT AUTHOR.....	274

